

Рецензія

на дисертаційне дослідження **Чен Ке**

«Виконавська оперологія: методологія, термінологія, аналіз»

представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво,

галузь знань 02 – Культура і мистецтво

Представлене на рецензування дисертаційне дослідження Чен Ке одразу привертає увагу глибиною і новим виміром аналітичної розробки практичної сфери музично-театрального мистецтва – оперного виконавства.

З перших сторінок автор проголошує свою приналежність до типу наукового мислення кінця XX – початку XXI століття з притаманними йому системністю, інтеграцією сфер наукового знання, генерацією оригінальних наукових концепцій і, як наслідок, *відкриттям* нової наукової галузі. Нею зазначена – *виконавська оперологія*, «що народжується з духу двох об'єднаних до цілісності наук – загальної оперології і інтерпретології» (с. 25). *Критично-рефлексивний рівень* сприйняття та узагальнення автором вже існуючих наукових позицій, методології, разом із розробкою власних ідей вказують на філософську природу науково-творчої обдарованості Чен Ке. У свою чергу, наявне дослідження сприймається таким, що максимально повно відповідає вимогам дисертації під грифом «доктора філософії», у даному конкретному випадку занурюючи читача до філософії музики.

На сьогодні статус «доктор філософії», використовуючись у галузі мистецтвознавства задля визначення високого рівня знань здобувача, його внеску у розвиток науки, часто постає вільним від філософської специфіки. Однак дослідження Чен Ке демонструє яскраве поєднання мистецтвознавчого напрямку саме з суто філософським підходом, спрямованим на пізнання обраної теми. Цей філософський вимір відчувається всюди, зокрема:

- філософські методи дослідження – заявлені автором у якості обов'язкових – складають чи не найважливіший елемент у запропонованій ним трирівневій методологічній системі виконавської оперології;
- в повній мірі філософській підхід реалізується на сторінках підрозділу 1.4, де автор, визначаючи *тембр-образ* як категорію виконавської оперології, підкреслює її гносеологічний характер як складової філософії оперного

мистецтва та форми мислення. Тобто явища музично-театральної дії, основа та продукт оперної вистави розглядаються широко за межами їх вузько прикладної функції в умовах сценічної вистави будь-якої стильової традиції, підкреслено у філософському контексту;

- на кшталт філософського есе сприймаються і аналітичні за суттю підрозділи 2.1 та 2.2. У першому з них подано оригінальну музикознавчу концепцію стосовно символічної відповідності в «Отелло» Дж. Верді-А. Бойто оперних персонажів шаховим фігурам, а оперних сцен – схемам (комбінаціям) шахової гри. У другому – розглянуто «філософію гри» як спосіб організації вокально-тембрової персоносфери «Отелло» («композиторське маневрування вокальними тембрами персонажів» с.131).

При цьому *філософське* не мислиться Чен Ке у ролі відстороненої схоластичної категорії. Автор підкреслює його важливість для практично-творчої діяльності співака, постійно екстраполюючи «високі матерії» на матеріал конкретної оперної партії-ролі. Необхідною передумовою у вибудовуванні «виконавської “графіки” оформлення інтонаційної драматургії інтерпретованого тембр-образу оперного персонажу» автор вважає «осмислення оперної ролі крізь “фільтр” *філософського* <...> усвідомлення» (с. 93). Зворотньою стороною цього процесу стає розуміння «фізіології вокального голосу» як «передумови *філософського* узагальнення» (с. 43). На думку Чен Ке, саме осмислення категорії тембру-амплуа з позиції «*філософії* голосу» як виразника світоглядних функцій надає їй «вищого змісту» (див. с. 46).

«Розуміння оперного тексту як відкритого об’єкту, – зазначає Чен Ке, – обумовило розробку <...> концепції “Отелло” Дж. Верді як гри у шахи» (с. 183). Її блискуча реалізація у II Розділу роботи виявляється заздалегідь підготовленою науковими штудіями I Розділу. На думку рецензента, у структурній організації всього дисертаційного дослідження також присутній відблиск «*філософії* гри». Як справжній гравець, Чен Ке вибудовує *стратегію* власного дослідження, метою якої стає доказ виконавської оперології, як наукового напрямку, що охоплює усю систему елементів оперного мистецтва поряд із обов’язковим додаванням виконавсько-аналітичного компонента (с. 188). Обрана автором дослідження *тактика* передбачає поступову підготовку читача до сприйняття цієї тези через:

визначення ролі кожного з наукових методів дослідження, що входять до трирівневої методологічної системи (комплекс філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів); детальне опрацювання наукової літератури та узагальнення досвіду функціонування категорій *тембр-амплуа* та *тембр-характер* у наукових працях першої чверті ХХІ століття; розширення змісту категорії *тембр-характер* на основі вдалого поєднання теоретичних концепцій Г. В. Ф. Гегеля і В. Гюго; тлумачення категорії вокальний *тембр-образ* як найвищого інтегративного, системоутворюючого рівня художньої інтерпретації співаком-актором оперної партії (с. 191). Внаслідок майстерно розробленої дисертантом стратегії аналіз вокально-тембрової драматургії «Отелло» Дж. Верді – А. Бойто стає віртуозним підтвердженням дослідницьких можливостей виконавської оперології.

Високо оцінюючи актуальність і наукову новизну одержаних результатів дослідження Чен Ке, перспективність розвитку виконавської оперології у системі музикознавства, хотілось би запропонувати претендентові ряд *запитань*, задля уточнення деяких положень під час наукової дискусії:

1. Чи могли б Ви навести приклади інших оперних творів європейської традиції, в котрих, як і в «Отелло» Дж. Верді – А. Бойто, реалізовано принцип демонізованої гри у шахі?
2. Як відомо, поняття «стратегії» і «тактики», що активно використовуються у шаховій грі, беруть свій початок зі стародавнього трактату «Мистецтво війни» китайського полководця Сунь-цзи. А чи можливо, навпаки, застосувати запропоновану Вами концепцію європейських шахів відносно аналізу творів традиційної китайської опери?

Наприкінці зазначимо, що запропонована дисертація Чен Ке значно розширює контекст сучасного музикознавства. Вона є цілком *самостійним дослідженням*, яке відзначено *оригінальністю і новизною*, має значну *практичну і наукову цінність*, виконана на *високому методологічному рівні*. *Наукові публікації* за темою дисертації у повному обсязі відтворюють основні положення роботи і, поряд із текстом роботи, *не мають порушень академічної доброчесності*. Це відповідає чинним вимогам «Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Автор дослідження **«Виконавська оперологія: методологія, термінологія, аналіз» Чен Ке** заслуговує на присудження ступеня доктор філософії зі спеціальності 025 – Музичне мистецтво, галузь знань 02 – Культура і мистецтво.

Кандидат мистецтвознавства,
доцент, доцент кафедри
історії української та зарубіжної музики
ХНУМ імені І. П. Котляревського

Анфілова С. Г.